

Sygn. akt I USK 330/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania J. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T. z udziałem
zainteresowanej B. J.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 kwietnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 listopada 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację J. G. od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 28 lutego 2020 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 21 grudnia 2018 r., stwierdzającej że J. G. w okresie od 17 sierpnia 2015 r. do 17 września 2015 r. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik u płatnika składek B. J..

Sąd Apelacyjny przyjął, że zasadniczym zarzutem apelacyjnym jest naruszenie prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 k.p.c. Skuteczne zakwestionowanie oceny materiału dowodowego wymagało natomiast, zdaniem Sądu Apelacyjnego, wykazania, że w następstwie istotnych błędów logicznego

rozumowania bądź sprzeniewierzenia się zasadom doświadczenia życiowego albo pominięcia dowodów prowadzących do wniosków odmiennych, niż przyjęte przez sąd orzekający, ocena dowodów była oczywiście błędna lub rażąco wadliwa. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej, niż przyjął to sąd, wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż dokonana przez sąd. Zwalczanie swobodnej oceny dowodów nie może polegać tylko na przedstawieniu korzystnej dla skarżącego wersji zdarzeń, ustaleń stanu faktycznego opartej na własnej ocenie, lecz konieczne jest posłużenie się argumentami wyłącznie jurydycznymi i wykazanie, że określone w art. 233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały naruszone, co miało wpływ na wynik sprawy. Zdaniem Sądu drugiej instancji apelacja żadnych takich argumentów nie zawierała, tym samym brak jest możliwości uznania, że Sąd pierwszej instancji naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów. Faktycznie zaś, uzasadnienie apelacji sprowadza się do niedopuszczalnej polemiki z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami sądu pierwszej instancji. Z tych też względów Sąd Apelacyjny na potrzeby rozpoznania apelacji przejął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i uznał je za własne. Rozważania prawne Sądu Okręgowego jako pełne i całkowicie prawidłowe zostały także w całości zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny. Sąd ten wskazał na argumentację pełnomocnika organu rentowego zawartą w odpowiedzi na apelację, która w sposób trafny ustosunkowuje się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych. Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał wszystkie zarzuty apelacyjne dotyczące naruszenia prawa materialnego za oczywiście nieuzasadnione.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia: art. 327¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c., a także na naruszeniu przepisów prawa materialnego: art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 22 § 1 k.p. w zw. z art. 300 k.p., art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p., art. 83 § 1 k.c. oraz art. 58 § 1 k.c., art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność. Zdaniem skarżącego tego rodzaju okoliczność przyjęcia

skargi kasacyjnej do rozpoznania, znajduje swoje podstawy w samej lekturze uzasadnienia zaskarżonego wyroku, z którego powołane w skardze naruszenia prawa wynikają w sposób oczywisty, widoczny *prima facie* i nie wymagający stosowania dalszych pogłębionych zabiegów interpretacyjnych. Powyższe w szczególności odnosi się do podniesionego zarzutu naruszenia przepisów postępowania w postaci art. 327¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sposób całkowicie uniemożliwiający przeprowadzenie efektywnej kontroli kasacyjnej oraz odtworzenie procesu myślowego sądu drugiej instancji przy podejmowaniu ostatecznego rozstrzygnięcia. W konsekwencji zdaniem skarżącego rażąca, kwalifikowana wadliwość uzasadnienia zaskarżonego wyroku z całą pewnością stanowi uzasadnioną podstawę kasacyjną, albowiem uniemożliwia dokonanie kontroli kasacyjnej, z uwagi na jego sporządzenie w sposób nie pozwalający na zorientowanie się w przyczynach natury faktycznej i prawnej, które legły u podstaw rozstrzygnięcia. Jeśli chodzi zaś o oczywistą zasadność zarzutów odnoszących się do obrazu przepisów prawa materialnego, to wynika ona wprost z przytoczonych powyżej okoliczności, w tym w szczególności z niedopuszczalnego połączenia dwóch odrębnych podstaw stwierdzenia nieważności czynności prawnej w postaci jej pozorności oraz działania w celu obejścia prawa. Sąd wskazał bowiem, że w sprawie „zawarcie pozornej umowy o pracę miało umożliwić obejście przepisów prawa o obowiązku zapłaty składek z działalności gospodarczej (...)”. Zdaniem skarżącego analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie pozwala na stwierdzenie istnienia okoliczności przemawiających za pozornością umowy o pracę zawartej przez skarżącego, ponieważ obydwie strony miały zamiar faktycznego wywiązywania się z obowiązków nałożonych zawartą przez nie umową o pracę i zamiar ten faktycznie zrealizowały. To samo odnosi się do rzekomego działania w celu obejścia prawa, albowiem jako takiego nie można zakwalifikować nawet zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem społecznym i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie dostarczyła podstaw uzasadniających jej przyjęcie do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań. Zarzucane uchybienia muszą zatem mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001 nr 3, poz. 52; z dnia z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001 nr 10, poz. 156). Dla stwierdzenia, że w sprawie tak rozumiana przesłanka wystąpiła skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120).

Z ustanowionego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej

instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 października 2018 r., I CSK 608/17, LEX nr 2561619; z dnia 22 sierpnia 2018 r., III UK 119/17, LEX nr 2542602; z dnia 11 kwietnia 2018 r., II PK 20/17, LEX nr 2509624; z dnia 4 kwietnia 2018 r., V CSK 266/17, LEX nr 2522952; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2018 r., II PK 120/17, LEX nr 2488061; z dnia 9 grudnia 2015 r., II CSK 265/15, LEX nr 2148629). Jeśli sąd drugiej instancji przyjmuje odmienne rozstrzygnięcie niż sąd pierwszej instancji, oparte na innej podstawie faktycznej, powinien dokonać własnych stanowczych ustaleń faktycznych, jasnych i kategorycznych, które pozwalałyby na ocenę czy zmiana ta była usprawiedliwiona. W przypadku wyroku oddalającego apelację, konieczne jest wyraźne zaznaczenie, że sąd drugiej instancji podziela ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, dokonaną przez ten sąd ocenę dowodów oraz ocenę materialnoprawną roszczenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 listopada 2017 r., II UK 556/16, LEX nr 2434452; z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11, LEX nr 1130389; z dnia 8 września 2015 r., I UK 431/14, LEX nr 1797085). Obowiązki sądu odwoławczego w płaszczyźnie rozpoznania apelacji są jednoznaczne. Jeżeli ów sąd podziela ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji (i ich ocenę prawną) nie musi ponownie opisywać tych ustaleń i na nowo rekwaliifikować prawa materialnego. Zwięzłość argumentacji nie jest wadą samą w sobie, a na pewno nie przemawia na rzecz oczywistego naruszenia prawa. Apelacje nadmiernie rozbudowane, multiplikujące zarzuty w różnych ciągach powiązań uprawniają sąd drugiej instancji do łącznego rozpoznania podniesionych problemów.

Nadto wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opiera się na założeniach faktycznych sprzecznych z ustaleniami sądu odwoławczego, co nie zasługuje na uznanie w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 lutego 2014 r. wprost wskazał, że wiązanie przyczyn wniesienia skargi kasacyjnej z nieustalonym w sprawie stanem faktycznym należy uznać za niedopuszczalne (I UK 410/13, LEX nr 1646933). Sądy obu instancji ustaliły, że zakwestionowana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych umowa o pracę została zawarta dla pozoru, to jest bez zamiaru realizacji obowiązków z niej wynikających, a jedynie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

W świetle powyższych ustaleń niezasadne jest twierdzenie skarżącego, iż „analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie pozwala na stwierdzenie istnienia okoliczności przemawiających za pozornością umowy o pracę zawartej przez skarżącego, ponieważ obydwie strony miały zamiar faktycznego wywiązywania się z obowiązków nałożonych zawartą przez nie umową o pracę i zamiar ten faktycznie zrealizowały”. Za sprzeczne z ustaleniami sądów *meriti* należy uznać też stanowisko skarżącego odnoszące się do działania w celu obejścia prawa. Skarżący słusznie wskazał, że w taki sposób nie można zakwalifikować zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem społecznym i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia. Takie samo stanowisko zostało również przyjęte przez Sąd Okręgowy i zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny. Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wprost wynika, że „nie jest obejściem prawa dokonanie czynności prawnej w celu osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie może być kwalifikowane jako obejście prawa.” Zdaniem tego samego Sądu nie ulegało jednak wątpliwości, że zakwestionowana umowa o pracę miała charakter fikcyjny - uwzględniając m.in. dotychczasową wieloletnią znajomość stron umowy, utworzenie stanowiska pracy jedynie specjalnie dla ubezpieczonego, zawarcie umowy jedynie na okres miesiąca, jednoczesne prowadzenie przez ubezpieczonego codziennej działalności gospodarczej z zakresie sprzedaży. Fikcyjne, czyli tylko pozorne zawarcie umowy o pracę, nie mogło natomiast stanowić podstawy do objęcia wnioskodawcy obowiązkowymi ubezpieczeniami pracowniczymi. Ustalenia te zostały przejęte przez Sąd Apelacyjny i są wiążące w postępowaniu kasacyjnym.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.